

Metsäkeskus

Lausunto

kirjaamo@metsakeskus.fi

28.8.2020

Dnro 268/2020

Asia: Paliskuntain yhdistyksen lausunto, lausuntopyyntö Dnro 2441/09.00/2020

KAINUUN ALUEELLINEN METSÄOHJELMA 2021 - 2025

Suomen metsäkeskus pyytää Paliskuntain yhdistyksen lausuntoa Kainuun alueellisen metsäohjelman (AMO) 2021–2025 luonnoksesta.

Metsäkeskus laatii Alueelliset metsäohjelmat (AMO) ja seuraa niiden toteutumista. Ohjelman tulee sisältää metsien kestävä hoidon ja käytön yleiset tavoitteet, kestävä metsätalouden rahoitusta koskevassa lainsäädännössä tarkoitetuille toimenpiteille ja niiden rahoittamiselle asetettavat tavoitteet sekä alueen metsätalouden kehittämiseksi asetettavat yleiset tavoitteet. Alueellisten metsäohjelmien tilannekuvat, tavoitteet ja toimenpiteet perustuvat Kansallisen metsästrategian sisältöön. Kainuun metsäneuvosto koordinoi metsäohjelman laadintaa sekä seuraa ja edistää ohjelman toteuttamista.

Poronhoidon edustajia ei tietävästi ole ollut mukana Kainuun AMO:n valmistelussa.

Poronhoito ja metsätalous

Poronhoidon perusta ovat yhtenäiset luonnonlaitumet ja porojen maanomistuksesta riippumaton vapaa laidunnusoikeus, joka perustuu poronhoitolakiin (PHL 848/1990 3 §). Metsätalous on merkittävin muun maankäytön muoto, joka vaikuttaa suoraan poronhoidon edellytyksiin, porolaitumiin, porojen laidunmiseen sekä poronhoitotöiden onnistumiseen. Metsätaloustoiminnassa on siten välttämätöntä ottaa huomioon poronhoidon edellytykset, jotta se olisi kestävä.

Myös viimeaikaiset tutkimustulokset tukevat edellä esittämäämme. Luonnonvarakeskus (esim. Kumpula ym. 2019) on todennut, että suojelualueiden ulkopuolella olevalla noin kahdella kolmanneksella poronhoitoalueen pinta-alasta (poronhoitoalueen etelä- ja keskiosa sekä osittain myös pohjoisosa) metsätalous on vähentänyt ja pirstonut vanhojen metsien jäkälä- ja luppolaitumia sekä muuttanut laajasti (noin kolmasosa poronhoitoalueen pinta-alasta) metsien rakennetta heikentäen laidunmetsien laatua porojen talvilaitumina. Laajassa eri tutkimuksia käsittelevässä yhteenvedossa (Kumpula ym. 2020) annettiin sen vuoksi seuraavat toimenpidesuositukset metsätalouden aiheuttamien vaikutusten vähentämiseksi:

9. Poronhoidon huomioiminen metsätalouden toiminnassa: Metsätalouden osalta suojelualueiden ulkopuolella olevien, poronhoidolle tärkeiden luonnonalaisten vanhojen metsien jäkälä- ja luppolaidunalueiden säästämisen tai varovainen käsittely säästäisi poronhoidolle tärkeitä talvilaidunalueita. Laidunmetsiin soveltuvien, metsän peitteisyyttä, monipuolista ikärakennetta, kerroksellisuutta ja mosaiikkimaisuutta ylläpitävien jatkuvan kasvatuksen metsänkäsittelymenetelmien kehittäminen ja laajempi käyttöönotto toisi laaja-alaisempia hyötyjä poronhoidolle pidemmällä aikavälillä. Talousmetsissä tulisi myös kiinnittää huomiota hakkuutähteiden ja liian

tiheiden taimikoiden porotaloudelle aiheuttamiin haittoihin sekä pyrkiä mm. harvennuksilla ja hakkuutähteiden keruulla vähentämään niitä.

10. Neuvottelu-, tiedonsiirto ja vuorovaikutusjärjestelmien kehittäminen metsätalouden suunnittelussa: Metsätalouden ja porotalouden välisiä neuvottelu-, vuorovaikutus-, tiedotus- ja tiedonsiirtojärjestelmiä tulisi pyrkiä kehittämään. Mm. tiedonsiirto ja palautteenantomahdollisuus niin metsänkäsittelysuunnitelmista kuin poronhoidon alueista ja toiminnasta nopeutuisi ja helpottuisi entisestään paikkatietopohjaisten järjestelmien sekä niihin luotujen aineistojen ja työkalujen avulla. Mm. leimikoiden suunniteluista tulisi hyvissä ajoin lähettää tiedot paliskuntaan, jotta se voi antaa palautetta kyseisestä kohteesta ja jotta hakkuita voidaan suunnitella yhdessä. Erityisellä poronhoitoalueella hakkuu- ja maanmuokkaustavat – tai maanmuokkauksesta pidäytyminen – tulee valita siten, että ne tukevat parhaalla mahdollisella tavalla poronhoidon tavoitteita.

Poronhoito on otettava entistä paremmin huomioon metsänhakkuu- ja maanmuokkaustapoja valittaessa. Käsitelty metsä ei koskaan enää palaa porolaitumeksi, joka se oli ennen hakkuuta, siksi jäljelle jäävistä loppolaidunalueiden vanhojen metsien hakkuista tulisi luopua kokonaan. Mikäli varttuneita tai vanhojen metsiä hakataan, tulee niiden kiertoaikaa ehdottomasti pidentää. Tärkeimmillä porolaidunalueilla hakkuutähteet tulee koota tai läjittää ajourille, sillä ne peittävät merkittävästi maa-alaa ja laidunkasvillisuutta. Poronhoitoalueella hakkuut tulee kohdentaa nuorten metsien harvennuksiin, sillä alueella on muodostunut harvennusvelan kautta paljon ylitieheitä taimikoita ja nuoria metsiä. Oikea-aikaisella harventamisella varmistetaan, että valo pääsee pohjakerrokseen saakka, jolloin jäkälillä ja muullakin kenttä- ja pohjakerroksen kasvillisuudella on mahdollisuus toipua metsänuudistamisen aiheuttamasta tuhoutumisesta ja kasvillisuuden muutoksista. Peitteisyyttä ylläpitäviä hakkuita tulee ottaa käyttöön nykyistä yleisemmin sekä hoitaa metsää pitkäjänteisemmin nopeiden hakkuiden ja voiton maksimoinnin sijaan. Peitteisyyttä ylläpitävät metsänuudistamistoimenpiteet auttavat porolaitumien säilyttämisessä, kun maanpintaa ei tarvitse muokata hakkuun jälkeen. Myös kevättalvella ja vaikeina lumitalvina (kuten talvi 2019–20) elintärkeän lupon siirtyminen seuraaviin puusukupolviin turvataan, kun alueelle jää enemmän puita hakkuiden jälkeenkin. Keveimpien mahdollisten maanmuokkausmenetelmien käyttäminen niin ikään säästää laidunkasvillisuutta. Maanmuokkausta vaativalla hakkuualueellakin olisi syytä seurata taimikon kehittymistä metsälain mahdollistaman enimmäisaika, jotta turhilta maata rikkovilta muokkauksilta vältyttäisiin. Metsäkeskuksella on tässä avainrooli: porotalous saa jatkuvasti viestiä siitä, että valtion maiden hakkuissa sovitut muokkaamatta jättämiset poikkeuksetta tarkistetaan ja määrätään muokattaviksi.

Huomiot metsäohjelmasta

Poronhoito mainitaan ohjelmassa seuraavasti: ”Maakunnan poronhoitoalueella poronhoito on merkittävä metsiä hyödyntävä elinkeino. Poronhoidon ja metsätalouden harjoittamisen yhteensovittamisessa paliskunnat ja Metsähallitus tekevät säännöllistä yhteistyötä. Poro ja poronhoito talousmetsissä oppaaseen on koottu tietoa, miten poronhoidon tarpeet otetaan huomioon talousmetsien käsittelyssä.” AMO:ssa ei esitetä varsinaisesti tavoitteita tai toimenpiteitä poronhoidon huomioon ottamiseen liittyen.

Kainuun AMO:n metsätaloutta koskevissa tavoitteissa on halua lisätä hakkuumahdollisuuksia alueella. Tavoitteena on lisätä hakkuita noin 5 000 ha alueella vuodessa verrattuna vuosien 2017–19 toteutumaan. Pääosaa lisäyksestä tavoitellaan ensiharvennusten, ylispuiden poiston, luontaisen uudistamisen ja eri-

ikäisrakenteisten hakkuiden kautta. Hakkuiden lisääminen ei yleisesti poronhoidon näkökulmasta ole tavoiteltavaa. Harvennusrästien purkaminen on kuitenkin välttämätöntä, jotta porolaitumet pääsevät elpymään. Ohjelman metsätalousosan yhtenä tavoitteena on ”Metsänhoitotöiden oikea-aikaisuus ja kohdentaminen tärkeimpiin toimenpiteisiin”. Tämä on kannatettavaa harvennusrästien syntymisen estämiseksi. Myös eri-ikäisrakenteisten hakkuiden suosimiseen tulee siirtyä nykyistä huomattavasti laajemmin. Metsiin perustuvien elinkeinojen ja metsätalouden yhteensovittaminen laajemminkin olisi tärkeä toimenpide, jonka voisi kirjata AMO:n. Aiemmassa kappaleessa kuvattuja poronhoidon huomioon ottamisen tapoja metsätaloudessa tulisi toteuttaa myös Kainuussa. Ohjelman koulutusta käsittelevään osaan voisi lisätä toimenpiteeksi perusopetuksen lisäämisen porotaloudesta metsäalan koulutuksessa ja metsäammattilaisten täydennyskoulutuksissa. Tätä tavoitetta tulisi edistää alan oppilaitoksissa ja yleisesti toimijoiden piirissä tiedon ja ymmärryksen lisäämiseksi.

Ohjelman tavoitteena on peruskorjata ja rakentaa lisää metsäautoteitä yli kaksinkertainen määrä vuodessa nykytilaan verrattuna (tavoite 30 km uutta, 300 km peruskorjattua vuodessa). Tämä ei ole poronhoidon näkökulmasta tavoiteltavaa. Metsäautoteihin liittyy useita ongelmia: tiet vähentävät ja pirstovat laitumia, peruskorjatuilla teillä liikkuvilla vauhti kasvaa ja porokolarit lisääntyvät. Liikenteen lisääntyminen myös lisää muuta häiriötä laitumilla. Myös porovarkaudet ovat tänä päivänä paikoitellen suuri ongelma, jotka liittyvät metsäautoteihin. Uusien metsäautoteiden rakentamisessa tulee käyttää suurta harkintaa. Kainuun AMO:n toimenpiteisiin tulee kirjata, että metsäteiden haittavaikutuksia muille elinkeinoille pyritään minimoimaan niiden suunnittelussa ja toteutuksessa.

PALISKUNTAIN YHDISTYS

Anne Ollila
toiminnanjohtaja

Viitteet:

Kumpula, J., Siitari, J., Siitari, S., Kurkilahti, M., Heikkinen, J. & Oinonen, K. (2019). Poronhoitoalueen talvilaitumet vuosien 2016–2018 laiduninventoinnissa – Talvilaidunten tilan muutokset ja muutosten syyt. Luonnonvara- ja biotalouden tutkimus 33/2019, Luonnonvarakeskus ja Suomen ympäristökeskus, Helsinki 2019. 86 s.

Kumpula, J. & Siitari, S. (Toim.) 2020. Kestävä biotalous porolaitumilla -hankkeen osaraportit, johtopäätökset ja toimenpide-ehdotukset. Luonnonvara- ja biotalouden tutkimus 29/2020. Luonnonvarakeskus. Helsinki. 98 s.

ma/ao